

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Aikaa, huomiota ja kunnioitusta

- Ohjauksen pedagogiikkaa

Riikka Holopainen ja Eija Hanhimäki

8.12.2021

Esittäytyminen

- TT, KM, yliopistonopettaja Eija Hanhimäki
Kasvatustieteiden laitos
- Oppiaineena kasvatustiede ja aikuiskasvatustiede
 - Aiempaa koulutus- ja työtaustaa mm. ohjausalalta (OKL) ja koulutusjohtamisesta Jyväskylän ja Helsingin yliopistoista
 - Opetus- ja ohjaustehtävät mm. kasvatustieteen perustutkinto-opetuksessa sekä aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen ja yliopistopedagogiikan opetuksessa
 - Tutkimusalat: Koulutusjohtaminen ja johtajuuden etiikka; Arvot ja etiikka opetuksessa ja ohjauksessa; Kulttuuri- ja katsomussensitiivinen opetus ja ohjaus; Toimijuus, uratarinat ja uraohjauksen kehittäminen

- ft, TtT, Riikka Holopainen
Liikuntatieteellinen tiedekunta, fysioterapian oppiaineryhmä
- Tällä hetkellä tuntiopettajana JYU:ssa, TAO-opinnot ja gradujen ohjaus
 - Muu koulutus- ja työtausta ohjaukseen liittyen eniten täydennyskoulutuksen kentällä, opiskelijoiden ohjausta, mentorointia. Fysioterapeutin työssä ohjaus keskeisessä roolissa
 - Tutkimusintressit: terapiasuhde ja ohjauksen vuorovaikutus fysioterapian kontekstissa, biopsykososiaalinen lähestymistapa, implementaatiotutkimus

Luennon sisältö ja toteutus:

- Luennon alkuosan (noin 45 min) voit kuunnella ulkoillen tai sisällä liikuskellen ja samalla kuunnellen
 - Mitä on ohjaus ja ohjauksen pedagogiikka?
 - Ohjauksen käsitteellistä määrittelyä ja orientaatioita
 - Noin 5 min siirtymäaika mennessä tullen
- Luennon loppuosan (noin 30 min) ajaksi siirrymme ruudun äärelle sisätiloihin
 - Pienryhmäkeskustelua
 - Loppukoontia

Pohdittavaksi

- Miksi otsikkona on ”aikaa, huomiota ja kunnioitusta”?

Lähteitä ohjauksen maailmaan

Vehviläinen 2014

Vance Peavy (1999)
Sosiodynaaminen ohjaus

Onnismaa 2011

Mitä ohjaus on?

Yhteistoimintaa, jossa vahvistetaan ohjattavan toimijuutta (Vehviläinen 2014)

Ajan, huomion ja kunnioituksen antamista (Onnismaa 2011)

Tilaisuus tutkia, mitä seurauksia siitä on, miten elämänsä elää, ja mahdollisuus pohtia, miten voisi elää (Peavy 1999)

Mitä ohjaus on?

- *Yhteistoimintaa, jossa vahvistetaan ohjattavan toimijuutta kunnioittavassa, rakentavassa kohtaamisessa ja dialogisessa vuorovaikutuksessa (Vehviläinen 2014)*
- Yhteistoimintaa = tavoitteellista prosessin hahmotusta yhteisen kohteen äärellä, yhteistyö ohjauksen edellytys
- Prosessit ajallisia, kehityskaarellisia, erilaisia vaiheita
- Ohjauksen toimijoina voivat olla yksilö, ryhmä, yhteisö esim. opettaja ja opiskelija/-t, uraohjaaja ja asiakas/-ryhmä, työnohjaaja ja työyhteisö
- Tavoitteina ihmisen kiinnittäminen yhteiskuntaan sekä mielekkään ja arvojen mukaisen elämän rakentaminen
- Ohjauksessa liikkeelle ohjattavan kokemuksista, päämääristä ja tilanteesta – taustalla myös instituution tavoitteita esim. työvoimapolitiisesti tie työllistymiseen
- Yhteisestä tavoitteesta sopiminen avoimesti
- Ohjattava vastuullinen ja aktiivinen toimija – ohjaaja tukee kaikkien osallistamista esim. ryhmässä
- Esim. työnhaun suunnitelma

Mitä ohjaus on?

- *Tilaisuus tutkia, mitä seurauksia siitä on, miten elämäänsä elää, ja mahdollisuus pohtia, miten voisi elää (Peavy 1999)*
- Ohjaajan persoona yhtä tärkeä kuin menetelmä, huomioi ohjaukseen hakeutuvien ihmisten monet tarpeet
- Ohjaussuhde tarjoaa tukea, huolenpitoa ja toivoa
- Annetaan tarvittaessa asiallista ja oikeaa tietoa
- Autetaan selventämään ja luomaan kuvaa omista tavoitteista ja tulevaisuudesta
- Tunnistetaan omia voimavaroja ja rajoituksia
- Vaihtoehtoisten valintojen ja suunnitelmien tekeminen ja toteuttaminen
- Esim. elämänkenttä- ja elämänviiva-menetelmät

Mitä ohjaus on?

- *Ajan, huomion ja kunnioituksen antamista* (Onnismaa 2011)
- Ohjauksessa aikaa ja tilaa kuunnella mahdollisuuksia → kiire vie pohjan ohjausprosessin uskottavuudelta, tärkeintä kohtaaminen
- Ohjattavan kuuntelemista ja varmistamista, että kokee tulevansa kuulluksi → kuunteleminen on huomion antamista, joka on puolestaan välittämistä
 - Ei tavallista tai passiivista kuuntelemista vaan esim. tuen vihjeiden ja ohjattavan väärinkäsitysten kuulemista – myös epävarmuuden ja hiljaisuuden kuuntelemista
- Kunnioitus ja empatia ohjauksellisen vuorovaikutuksen lähtökohtia eivätkä erillisiä ohjaustaitoja
 - Empatia vaatii puhujien etäisyyttä
 - Kunnioitetaan erilaisuutta
- *Huom! Ohjaajan ensin annettava aikaa, huomiota ja kunnioitusta itselleen, jotta pystyy antamaan näitä toiselle*

Itsemyötätunto- harjoitus

Ohjauksen pedagogiikkaa

- Ohjaus ja opetus: (Onnismaa 2011)
 - Ajoittain korostettu ohjauksen ja opetuksen vastakkaisuutta: opettamisen näkeminen perinteisesti asiantiedon jakamisena, mitä se ei puhtaasti ole
 - Opetus ohjausta ja ohjaus pedagogista toimintaa: oppijan näkökulma opetukseen ja ohjaukseen
 - Ohjauksen avulla opitaan antamaan vanhoille kokemuksille uusia merkityksiä (reflektio)
 - Ohjauksen tietoinen pedagogiikka (Vehviläinen 2014)
 - Parhaimpien pedagogisten toimintatapojen valinta ohjaustilanteissa
 - Valinnat ohjattavan toimijuutta etsien ja vahvistaen: esim. omien tietojen, taitojen ja voimavarojen tunnistamista, toimintatapojen toimivuuden arviointia tai uusien toimintatapojen harjoittelua
- Tuloksena ohjattavan rauhoittumisen tunne, varmuus, kykeneminen ja kuuluminen johonkin

Ohjauksen pedagogiikkaa (Vehviläinen 2014)

- Ohjaus pedagogisena prosessina:
 - 1) *Kumppanuus*: ohjattavan ja ohjaajan välillä prosessin ajan, yhteistyötä, kunnioitusta, luottamusta, neuvottelua
 - 2) *Dialogisuus*: keskustelukumppanuus, erilaisten näkökulmien ilmaisu sekä rakentava ja tutkiva tarkastelu; dialogisuuden ideaan pyrkiminen jo itsessään mahdollistaa reflektion eli oman ajattelun perusteita muovaavan pohdinnan
 - 3) *Läpinäkyvyys*: millainen prosessi työskentelyn kohteena, missä vaiheessa ja mitä tehdään milloinkin – keskinäinen ymmärrys näistä
- Ohjausprosessi aina pohjimmiltaan oppimisprosessi: ohjattava oppii, kasvaa tai harjaantuu asiassa x tai kentällä y prosessin aikana → ohjaus ytimeltään pedagogista toimintaa, jonka arvoperusta tunnistetaan ja tehdään näkyväksi*

* *Mieti, mitkä arvot Sinua ohjaavat ohjaajana, opettajana ja kasvattajana*

Ohjauksen orientaatioita: Miten ohjataan?

- Orientaatiot eli tilanteen toimintalinjat, mitä ohjauksessa sanotaan ja tehdään (Vehviläinen 2014)
 - 1) Kannatteleva orientaatio
 - 2) Tutkiva orientaatio
 - 3) Ongelmanratkaisuorientaatio
 - 4) Opetusorientaatio
- 1. ja 2. orientaatio etenkin terapeuttisessa vuorovaikutuksessa, 3. orientaatio palvelukohtaamisissa, 4. orientaatio proaktiivinen eli ennakoiva keino, 1.-3. orientaatiot reaktiivisia

Ohjauksen orientaatioita: Miten ohjataan?

- 1) Kannatteleva orientaatio:
 - Asiakkaan tunteen tai kokemuksen kuuleminen ja empaattinen hyväksyminen
 - Äänensävy, ilmeet, eleet, kuuntelun ilmaisu, nenäliinan ojentaminen
 - Peilaava vuorovaikutus eli puheenvuorot, joissa referoidaan edeltävää puhetta
 - Myötätunto (tunnista-tunne-toimi (ks. lisää: copassion.fi))
 - Esim. opiskelijan hyvis-ohjauksen aloitus

Ohjauksen orientaatioita: Miten ohjataan?

- 2) Tutkiva orientaatio:
 - Kokemuksen tai tilanteen tutkiva tarkastelu
 - Tutkivat kysymykset mm. eri näkökulmat, tarkennukset
 - Puheen houkuttelemisen mm. kutsu kertomaan esimerkein ja omin kokemuksin
 - Ohjaajan tulkinnat ohjattavan puheesta
 - Esim. ohjattavan harjoittelupäiväkirjan käsittely

Ohjauksen orientaatioita: Miten ohjataan?

- 3) Ongelmanratkaisuorientaatio:
 - Ratkaisun etsiminen asiakkaan ongelmaan tai taitojen oppiminen ongelmaa ratkaisemalla
 - Tähtäimenä toivottu tila, kun ongelmaa ei ole
 - Mm. haastattelukysymykset, neuvovat tai tietoa antavat puheenvuorot, palautteenanto
 - Esim. työnhaun ohjaus

Ohjauksen orientaatioita: Miten ohjataan?

- 4) Opettamisorientaatio:
 - Ohjausprosessi suunnitelmallisena oppimisena, jossa voi hyödyntää edellä mainittuja orientaatioita
 - Tavoitteen määrittely ja millaista osaamista kehittyy prosessin aikana, millaisia tehtäviä ja askelia edellyttää
 - Esim. opinnäytteen ohjaus

Ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen (Onnismaa 2011)

	Ohjaus	Neuvonta	Tiedottaminen
Tehtävä	Keskustelun avulla ohjattavan elämän parantaminen	Neuvoa asiakkaalle sopiva toimintatapa	Antaa asiakkaalle tietoja
Suhde tietoon	Tulkinnanvaraista, monia mahdollisuuksia	Neuvot perustuvat asiantuntijatietoon	Tieto koostuu tosiasioista
Ohjattavan rooli	Ohjattava aktiivinen osallistuja ja hänen tavoitteensa työskentelyn lähtökohta, oman elämänsä asiantuntija	Asiakas odottaa saavansa neuvoja asiantuntijalta ja päättää neuvon noudattamisesta	Asiakas hakee itselleen puuttuvaa tietoa ja on tiedon vastaanottaja
Asiantuntijan rooli	Vahvistaa ohjattavan toimintakykyä, ei tarjoa valmiita ratkaisuja	Asiantuntija eri toimintavaihtoehtojen arvioinnissa ja tietää enemmän kuin asiakas	Antaa asiakkaalle hänen tarvitsemansa tiedon, joiden oikeellisuudesta asiantuntija vastaa
Keskustelun kulku	Monivaiheinen, löyhä rakenne, voi olla useita kertoja	Neuvon pyytäminen ja sen antaminen, melko lyhyt tai monivaiheinen	Asiakkaan kysymys ja asiantuntijan vastaus

Omia onnistumisen kokemuksia ohjauksessa

- Ohjattavana ja ohjaajana: muutaman esimerkin kautta
 - Oman ohjausalan koulutuksen aikana kahdenkeskiset ohjauskeskustelut
 - Uraohjaajana pitkäaikaistyöttömille
 - Molemmissa näissä onnistuneen ohjauksen piirteinä:
 - *Kohtaamista*: kokonaisvaltaisesti esim. puhetapa, katse, ilmeet ja eleet
 - *Aitoa läsnäoloa*: vain toista varten 100 %:sti, esim. jos mahdollista, niin pidä pieni tauko ja hengitä syvään ennen ohjattavan kohtaamista (esim. mindfulness-harjoitus)
 - *Kiireettömyyttä*: ei kellon vilkuilua – toisaalta usein hyvä sopia, minkä verran aikaa ohjaus kestää ja jatkoaskelista tarvittaessa
 - *Kunnioitusta*: arvostetaan ohjattavaa ja hänen ajatuksiaan, vaikka olisi itse eri mieltä
 - *Kuuntelemista*: kysymykset nousevat ohjattavan kerronnasta – jos ei keskustelu meinaa edetä, niin ”takan lämmittelykysymyksiä” ohjattavalle tutuista asioista
 - *Tarkentavia ja voimauttavia kysymyksiä ohjattavan tarinasta* esim. kerro lisää siitä työstä; mitä mielestäsi opit siinä työssä → millaista osaamista sinulle kertyi? samalle ”aaltopituudelle” asettumista myös fyysisesti (vrt. lasten kanssa keskustellessa samalla tasolla jutteleminen)
 - *Ohjauksen tavoitteen kirkastaminen*: yksi tavoite riittää, ei kiirehtimistä asioiden edelle esim. hyvinvoinnin asiat ennen työnhaun tai opiskelun asioita

Kohtaavan asiakastyön videosarja

– teoriaa ja vinkkejä ohjaukseen eri ympäristöissä:

- Mitä on kohtaava asiakastyö?
 - Rakentaa siltaa ohjaus- ja neuvontatyön laadukkaiden mutta aikaresursseja vaativien toimintatapojen ja TE-hallinnon ohjaus- ja neuvontatyön aikapaineistetun reaali maailman välille
 - Voidaan soveltaa kaikkiin asiakastyön ympäristöihin
 - Tarkoittaa yksinkertaisimmillaan kykyä ja valmiutta kohdata asiakas kokonaisena ihmisenä ja rakentaa asiakastilanne tälle pohjalle
- Kohtaamisen 4 porrasta: 1. empatia → 2. ohjaus → 3. neuvonta → 4. hyvästely
- Kaikki videot: <https://www.youtube.com/c/Kotouttamisenosaamiskeskus/videos>
 - Kohtaa minut siellä missä olen (videosarjan aloitusvideo): https://www.youtube.com/watch?v=Laj_hBQqhvU
 - Ensimmäinen videosarja: Johdanto kohtaavaan asiakastyöhön; Kohtaavan asiakastyön ydinkäsitteet; Avoimen läsnäolon haaste
 - Toinen videosarja: Hyvä asiakaskokemus; Sisäinen motivaatio; Ei-tietäminen asiakassuhteen perustana
 - Videot on tuotettu Pakolaistaustaisten ohjaus -hankkeessa
 - Juha Lahden julkaisu ”Kohtaava asiakastyö ohjauksellisena lähestymistapana ja käytännön työotteena”
<https://www.doria.fi/handle/10024/180459>

Palautteen pyytäminen ohjauksesta

- Esimerkiksi ohjausession päätteeksi voi käyttää ohjattavan kanssa vaikkapa 5 minuuttia ohjauksen arvioimiseen:
 - Miten työskentely onnistui ohjattavan mielestä?
 - Oliko siitä hänelle apua?
 - Mikä siinä oli hyödyllistä hänelle?
 - Mikä kaipaisi vielä lisätyöskentelyä?
 - Tai voi kysyä vain ohjattavan tunnelmia ja arvioita tämänkertaisesta työskentelystä

(Vehviläinen 2014)

Pienryhmätyöskentelyä kohti

Pohdi aiempien ohjauskokemustesi pohjalta ohjaustilanteiden mahdollisia kompastuskiviä

Jatketaan työstämistä yhdessä, kun olemme palanneet sisälle ruutujen ääreen

Siirtymä ja luennon loppuosaa kohti 😊

Esimerkkitilanne: HOPS-keskustelu

- Opiskelija tulee HOPS-keskusteluun
- On sovittu, että opiskelija palauttaa HOPS:n etukäteen Moodleen
- Opiskelija ja ohjaaja tapaavat etänä ja tarkoituksena on keskustella HOPS:n pohjalta

Pienryhmätyöskentely: Ohjauksen kompastuskiviä

1) Aiempien ohjaukokemusten ja esimerkkitalanteen pohjalta jakakaa pienryhmissä ajatuksia ohjaustilanteiden mahdollisista kompastuskivistä. Pohtikaa, miten näitä kompastuskiviä voisi välttää tai ennalta ehkäistä

2) Tiivistäkää samalla sanoina / lauseina Flingaan *ohjauksen mahdollisia kompastuskiviä ja keinoja niiden välttämiseen / ennalta ehkäisemiseen:*

<https://edu.flinga.fi/s/ENFEBQL>

Pienryhmäkeskustelun hyviä käytänteitä

Vinkkejä etädialogiin:

- jokainen osallistuu, jos vain mahdollista, videokuvan kautta keskusteluun
- kuuntele huolellisesti ja pyri ymmärtämään toisia
- puhu omasta kokemuksesta
- kunnioittakaa toistenne kokemuksia, vaikka ne ovatkin erilaisia
- tutki aiheet yhdessä toisten kanssa
- pyri linkittämään puheenvuorosi edellä esitettyyn
- käytä mieluummin lyhyitä kuin kovin pitkiä puheenvuoroja
- huomioikaa ryhmänä, että jokaisen ääni kuuluu tasapuolisesti - ottakaa hiljaisemmat esim. kysymyksillä mukaan
- keskustelunne on luottamuksellista, eli jää vain tämän ryhmän sisälle

Mukaillen: Sokraattinen dialogi

Loppukoontia

- Miksi otsikkona on ”aikaa, huomiota ja kunnioitusta”?
 - Mitä ohjaus on?
 - Mitä ohjauksen pedagogiikka on?
-
- Ohjauksen eri kontekstit: opintojen ohjaus, fysioterapia, uraohjaus, kirjoittamisen ohjaus, prosessit jne.
 - Ohjaukseen liittyviä termejä: motivaatio, minäpystyvyys, osallisuus, palaute jne.
 - Miten tukea ohjattavan motivaatiota ja itseohjautuvuutta?
 - Vuorovaikutuksen merkitys ohjauksessa
-
- Pedagogisen toteutuksen aukipuhumista 😊

Ohjausharjoitus vaikkapa oppimisryhmään

- 3-4 hengen ryhmässä kukin vuorollaan ohjaaja, ohjattava ja tarkkailija
- Ohjattavalla jokin ongelma tai kysymys, josta hän tulee keskustelemaan ohjaajan kanssa
- Ohjauskeskustelu kestää harjoituksessa noin 5-10 minuuttia
- Tarkkailija (1-2 hlöä) havainnoi ohjattavan ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta, miten siinä välittyvät ohjauksen keskeiset periaatteet (kuten ”aikaa, huomiota ja kunnioitusta”)
- Keskusteluharjoituksen jälkeen ohjaajan roolissa ollut kertoo kokemuksensa, sitten ohjattava ja sitten tarkkailija kertoo havaintonsa – sitten roolien jako uudelleen ja uusi harjoitus

- Maan ihmiset, Pikku Prinssi sanoi, kasvattavat jopa viittä tuhatta ruusua yhdessä kukkatarhassa... eivätkä kuitenkaan löydä, mitä etsivät...

- Eivät löydä, vastasin.

- Ja kuitenkin, he voisivat löytää etsimänsä yhdestä ainoasta ruususta tai tilkasta vettä...

- Aivan oikein, vastasin.

Ja Pikku Prinssi lisäsi:

- Silmät ovat sokeat. Pitää etsiä sydämellä.

-Antoine de Saint-Exupéry

Sydämen tehtävä

**Kiitos ja antoisia
kohtaamisia 😊**

